

KRIŽEVAČKI ŠTATUTI, NAJZNAMENITIJE HRVATSKE VINSKO-PAJDAŠKE REGULE

(Iz ostavštine na daleko poznatog zajezdanskog vinskog pajdaštva »Barilo«)

§ 1. »Križevački štatuti« jesu zakonska iz tisućletne navade izvirajuća, a od horvackih pradedov nasledovana pravila za sako veselo pajdaštvo, koje se znajde pri kupici vina.

§ 2. »Križevački štatuti« imaju svoj začetek v slavnem varošu Križevcu, koji je varoš postal pokle leta 598., gda je bil strašni rat s divlaki od Obre, a koji se je varoš v celom svom življenju odlikoval junačkim i domorodskim delima i bil jako preštiman v celom horvackom kraljevstvu.

§ 3. »Križevački štatuti« stvorjeni su iz srčne potrebe koja je vputila stare križevačke purgere, da za svoja vesela spravišća po zdravom i zreлом dospomenjku stvoriju štatut, koji imaju biti kak fundamentuš sakog reda i pravice.

§ 4. S »Križevačkih štatutov« vidi se veselački značaj starih Horvatov; oni su častna tradicija naših pradedov, koji su se v sakoj zgodi odlikovali svojim družinskim življenjem.

§ 5. Po staroj horvatskoj šegi nemre biti veselog pajdaštva ili spravišća brez »Križevačkih štatutov«. Njim se moraju pokoravati i s njim se imaju posluživati vsi pajdaši i pajdašice pri veselom stolu. V onom pajdaštvu, koje zametavle »Križevačke štatute« nema mesta nijenom pravom horvackom domorodcu.

§ 6. »Križevački štatuti« znaju za četiri vrsti pajdašev. Takvi jesu:

1. Stari pajdaši.
2. Mladi pajdaši.
3. Pajdašice.
4. Pridošlice.

§ 7. Med »stare pajdaše« spadaju oni, koji se već višekrat bili pri istom stolu, v isti hiži i pri istom domaćini ili benefalitoru. Najmenši broj vzemle se bar šest krat.

§ 8. »Mladi pajdaši« zoveju se oni, koji retko gda dohajaju v isto pajdaštvo, ili koji nisu bar šest krat bili pri istom stolu, v isti hiži i pri istom domaćinu benefektoru.

§ 9. »Pajdašice« jesu vredne i preštimate zastupnice krasnoga spola. One su kinč naš i vu vsakom pajdaštvu dobro došle.

§ 10. »Pridošlice« jesu oni gosti, koje ili sam domaćina k spravišću pozove, ili dođu s kojim pajdašem ili pajdašicom.

§ 11. Da se vu vsako vreme zna, v koju kategoriju spada kteri pajdaš, ima se to navek zapisati v »Hižni protokol« (§ 27.).

§ 12. Kad novi pajdaš, pajdašica ili pridošlica dojde k stolu ima povedati gda je, kaj je i s dvemi svedoki potvrditi, da je pil vu ovoj hiži dobrodošlicu ili bilikum, ak se to ne vidi iz »Hižnoga protokola«.

§ 13. Za pijaču ima biti pri sakom horvackom stolu domaće vino i žganica. More se piti i drugi kakov napitek, ali vinu se ima dati prednost, arti su se i naši pradedi najrajše pri vinu pajdašili. Pri jelu nesme faliti zelje i puretina ili gusetina, a takaj ni mlinci. Med kolači moraju biti paprnjaki ili gibanica.

§ 14. Stari purgari Križrvački bili su mekog i mirnoga značaja, ljubili su red jednako vu celom svojim življenju, kak i vu vsakom veselom pajdaštvu. Zato su vu svojim štatutom odredili, da pri vsakom stolu mora biti starešinstvo ili »upravni odbor«, koji ravna celim stolom i pazi na red, mir i pravicu.

§ 15. Prva glava »upravnog odbora« je starešina ili »stoloravnatelj«. Njemu je uz bok »oberfiškuš«, zatim dojde »fiškuš«, onda »popevač«, »govorač«, »čuturaš« ili »barilonosec« ili »peharnik« i »vunbacitelj«.

§ 16. **S t o l o r a v n a t e l** ima neograničenu vlast pri celom stolu točno polak »štatutov«. Ak je pajdaštvo vekše, morti pri dva stola ili v dve sobe, more imati i »vicestoloravnatelja«, koji ima jenaka prava za svoj stol kak i stoloravnatelj.

§ 17. **O b e r f i š k u š** je najpreštimateši i prvi pomagač stoloravnatelov. On sedi na sprotnoj strani stola ravno stoloravnatelju i strogo pazi, da se odredbe stoloravnateleve točno vrše. Nemu pripada takaj ta čast, da more opomenuti i štrofati stoloravnatelja, ak se ne drži reda i pravic po »Križevačkim štatutima«.

§ 18. **F i š k u š u** pripada da pazi je li vsaki pajdaš i pajdašica ima svoju kupicu, v kojima mora navek biti vina onak, kak to stoloravnatelj odredi, i da se na vsaku nazdravicu pije i ispije. Njega ne patri nikoga štrofati, vre mu je dužnost vsaki prestupek prijaviti stoloravnatelju, koji onda odredi štrof. Ako fiškuš sam kaj zgreši, bude po stoloravnatelju štrofan. Za vekše pajdaštvo imenuju se dva fiškuša, jedan za desni, drugi za levi kraj stola.

§ 19. **P o p e v a č** ima voditi vsaku pesmu, koju odredi oberfiškuš, ili koja je v pajdaštvu navadna. Ovu službu more vršiti i ktera gospa pajdašica. **Čuturaš**, **barilonosec** ili **peharnik** dvori kod pajdaškoga stola.

§ 20. **G o v o r a č** je pri pajdaškom stolu ona peršona, ktera spelavle govorancije. Saku nazdravicu, koju začme i zreče stoloravnatelj ili s negvom dozvolom koji pajdaš, ima on popratiti lepim i

cifrastim rečmi, tak da se to celom pajdaštvu zdopada. Gde je sam stoloravnatelj dober govordija tam ova služba u posebnoj peršoni nije potrebna.

§ 21. V u n b a c i t e l j je izvršujući organ predsednikov. On mora biti trdega neisprosnega značaja i tak oštro se vu svojoj službi znajti, da saki nepopravlivec dobi strah čirn ga pri stol u spazi. Nemu ide okol leve ruke pri ramenu crleni znak, da se vu sakem času zna za službu ktera ga patri.

§ 22. Pri domačoj hiži ili pri stolu benefaktorovom bude stoloravnatelj imenovan po njima. Gde nema domačine, neg je hižna domačica (gospa), ona imenuva »hižnog japicu« i on ondar zbere stoloravnatela. Pri onom pajdaškom stolu, gde pajdaši v jenakoj mjeri trošiju za zabavu, tam ili koji od njih predloži stoloravnatela, pa ga drugi potrde, ili vsi skupa glasovanjem zebiraju takvoga. Koji pajdaš dobi najveć glasov, on je stoloravnatelem i vsi mu se drugi imaju pokorjavati.

§ 23. Oberfiškuša, fiškuša, popevača, govorača, čuturaša, barilonosca ili peharnika i vunbacitela imenuva sam stoloravnatelj izrned vsih pajdašev. Oberfiškuš i vunbacitel moreju biti samo pajdaši prve kategorije (stari), a takajše se to gled i pri govoraču, koji mora biti vučena i v pajdaštvu dobro zvezbana peršona.

§ 24. Domačina ili benefaktor ima najpredi lepo i srčeno celo društvo pozdraviti, a zatim zreči koga imenuva stoloravnatelem. To imenuvanje potrdi sa kupicom vina. Stoloravnatelj more biti samo »stari pajdaš« i ima zreči govoranciju. Najpredi se zafaluje na podelenoj mu časti, a zatim obečava, da bu ravnal stolom kak to »štaturi« veliju i imenuva svoje činovnike ili »ašešore«. Isto tak imaju se vsi imenuvani s lepim rečmi na podelenoj časti zafaliti i to s punom kupicom potrditi. Svaku zafalu potrdjuje s punom kupicom jenako domačina, kak i stoloravnatelj. V redu je da to včini i celo pajdaštvo.

§ 25. Pri domačem pajdaškom stolu nesme biti peršona, koja ni pila »bilikum«. Stoloravnatelj se ima iz hižnog protokola uveriti, da li su vsi tu horvacku šegu včini. Gdo nije, mora to mam napraviti, drugač nemre v pajdaštvu ostati. Bilikum, arti hižna za takve zgode određena kupica »srablivec«, donese se na tanjiru. Kraj nje ima polak kruha, soli i luka, takajše su kluč i od hižnih i podrumskih vrat, kojih se dotični pajdaš ima doteknuti i kupicu do kraja sprazniti, a kruh sa soljum i lukom pojesit. Ak je pajdašica more si sprositi pomagagača v kojem dragešem joj pajdašu. Kad se pije bilikum mora se jedna ruka držati na klučmi, a posle se ima s hižnim gospodarem u znak trajnoga bratinstva i prijateljstva »kušnuti«. Ovakvu dobrodošlicu potvrđuju vsi pajdaši s punom kupicom vina, a takaj i hižni gospodar.

§ 26. Saki svečani čin kod bilikuma ima se zapisati v hižnom protokolu. Od toga cajta je dotična peršona postala hižni prijatelj i kakti takov sme vu nju dojt i pri njenom pajdaštvu obnašati kakvu čast.

§ 27. Hižni protokol je knjiga v koju se zapisavleju vse vekše i znamenese hižne dogodovčine. Te dogodovčine jesu: rođenje, ženidba i smrt kojega člana familije, proslave godovna ili kakvog gospodarskog uspjeha (berba, fureš, dobro tržtvo, itd.) svaki vekši zastanek hižne pajdašije, gda se priredi posebna večerja ili obed. Vu taj protokol zapisavle se takaj kuliko se o Miholju sprešalo mošta, kuliko se nabralo kuruze i drugog žitka, kuliko se povekšalo komadov živine i od toga zaklalo ili zatuklo za hižnu potreboču v dugoj zimi. S toga protokola mora se videti celo gospodarsko i pajdaško življenje tere hiže.

§ 28. Hižni protokol je »fondamentuš« pajdaškoga spravišća. Vu njemu su zapisani vsi hižni pajdaši i pajdašice, koji su pili bilikum i tim postali hižni prijatelji. Ak je koji pajdaš imal posla s vunbacitelem ili se kak drugač zbantuvano ponesel, to se takaj im,a vu ovu knigu zapisati. Takav prestane biti hižni prijatelj tak dugo, dok ne sprosi oprošćenje. Ovo oprošćenje zove se »apsolucija«, a imaju se uz domaćinu potpisati još dva druga pajdaša kakti svedoki.

§ 29. »Hižni protokol« čuva se na sigurnom mestu, najveć v ladici pod ključmi, a ima zgledati po prilici ovak:

HIŽNI PROTOKOL O DOGODOVČINAMA hiže Štefa Jambreka, vu Križevcu No 263

Mesec i dan	Dogodovčine	Pripisek
MaloBožičnak 22.	Denes smo prešli s pajdaši vu klet vu gorice Greberanec. Okupilo nas se 15 pajdašev, pak smo onak po našoj navadi obavili početak rezidbe trsja. Tu se med nam našel i pajdaš Vinko Lozić, kojemu je denes godovno, i to sika nije moglo prejši brez pajdaškog spravišća. Sve je bilo vreau. Stoloravnatelj je bil pajdaš Tomaš Regač, oberfiškuš Matek Smetiško, fiškuš Janko Grozdić, govorač i popevač Slavek Gerić, a vunbacitel Imbrek Pavlic. Veselje i zabave bilo je sima dosti i vu trečoj vuri vjutro iši smo domov onak kak se to nami šika.	Spilo se vedro beloga i 20 litri frankovke
Svečen 13.	Sutra je gazdarica godovnjača, pak smo to vu njenu diku proslavili denes z večerjom. Pozvali smo na večerju najbolše pajdaše i pajdašice i ovu dogodovčinu smo kraj punog stola, pri punoj kupici, uz popevku, veselje i Križevačke štatute proslavili do jene vure v noći, tak da smo bili prvi čestitari naše drage gazdarice. Preštimana naša gazdarica sve je pripravila onak kak se to njoj dolikuje. Denes leto opet joj bili čestitari. Živela nam puno let.	Milan Forko, stoloravnatelj, Jožek Miklečić, oberfiškuš, Blaž Kunić i Micika Varović, svedoki
Malomešnjak 25.	Preveć imamo dela v goricam. Skoro bu berba pak treba vse pripraviti. Brez dobrih pajdašev ne ni jela, a ni dela, pak su došli kak pozvani i reč po reč došla je holba za holbom na stol, dok nas ni vince tak zgrejalo, da smo se složili oko stola i po križevački. Na konec konca smo se dospomenuli, da bum letošnu pajdašku berbu imeli pri lveku Zajcu, koji je zrekel, da nas bu sa semi hižnemi rukami prijel i podvoril.	Pri pajdaškoj berbi nisem bil, arti se na taj dan junička otelili, pak sem moral doma biti. Jake mi je bilo žal. Blaž Grščić, domaćina.
Miholščak 15.	Denes smo pobrali gorice. Trsje je vrodilo kaj se već dugo ne pamti. Si lagvi i bednji su puni, a mošt je sladek kaj gverc, pak bu kapljica prvorazredna. Radi tak dobrog branja i reda, dospomenul sem se s gazdariccm, da ovo leto na Martinje bu krštenje novog vinca pri nas. Ja se bum mam pobrinul da si naši pajdaši i pajdašice buju pri nami, a gazdarici je red da mam sutra dene tri guske, dva purana i pet rackov šopati, tak da mlinci ne buju suhi.	
Sesveščak 10.	Na dnešnji dan vu našoj hiži bilo je, kak već dugo nije bilo. Si pozvani pajdaši i pajdašice došli su, bilo nas je tuliko da je trebalo stola i stolcov posuditi od susedov, a malo je falelo da si nebi ni v hižu vlezli. Velika hiža bila je tesna, pak smo morali dva stola složiti vu maloj hiži. Saki je stol imal svojeg stoloravnatelja i svoju vladu. Jela je bilo puni stoli, a pijače po volji: Frankovka s Greberanca, pak belo s Gornji Vin, pak posebno s Šebri i Križevčine. Neznaš koje je bolše od kojeg. Ob ponoći smo obavili krštenje, pajdaši: Bartol kak mošt, Dragec kak biškup, Štef i Jožek kakti kumi obavili su krštenje mošta, po sim zakonima i našoj narodnoj navadi, a mi smo si skupa za njimi molili litanije. Posle toga se tancalo i popevalo do rane zorje, pak su se onda dragi gosti juškajuć razišli domov onak kak to patri jenoj pajdašiji. Baš mi je drago da su si bili zadovolni, a i tak treba da bu, jer martinje je jempul na leto.	Ovak lepo i veselo već dugo ni bilo. Baš smo ga vžili kaj pravi dečki križevački. Naj nas kuće domaćina ne zabi zvati i drugo leto. Dragec Kolar, biškup, Bartol Cepač, mošt, Štef Sviličić i Jožek Konfic, kumi
VelikoBožičnak 6.	Denes smo obavili »fureš«. Naš dugoletni hižni mesar Lugomer Jura, obavil je svoj posel vreau. Zakilali smo tri pajceka, dva su imeli saki po dva centa, a jen cent i pol. Naredilo se puno devenic. Navečer smo onak kak se to šika obavili »fureš«. Uz nas domaće, mesara Jure, pak susede pomagāće, Bartola, Jandraša i Rudeka, te susede Maričke i Pepice, pozvali smo naše kume s Koruške i strica Miška, na večerju. Za večerju imali smo črnu juhu, za kojom bi si prste polizal, posle toga lokote v kiselom zelju, pak čurke i kobase, a nisu faleli niti fanjki, paprenjaki i gibanica. Se smo zalevali z belim vinom s Križevčin. Bilo nam je kak se patri v takvom društvu, naravski da se našlo; popevke i govorancije na račun gazdarice koja je zranila tak dober smok i mesara koji je obavil i naredil tak fine devenice. Vu dve vure v noći smo se razišli, pak daj bog da i drugo leto bude takev fureš vu našoj hiži.	
31.	Svaka stvar ima svojeg kraja tak i naše ova leto došlo je svojemu kraju. Godina je bila dobra i rodna. Daj bog da nam tak bude i nastupajuća, da v	

miru, ljubavi, bratstvu, slogi i pajdaštvu navek živeli. Za zadnji krat ovoga leta odlučili smo da budemo pri hiži okruženi s najbolši pajdaši i pajdašicama i da Novo leto dočekamo s »Križevačkim štatuti.« Ob polnoči je stoloravnatelj Štefek Šimunčič započel govoranciju o našoj slogi i ljubavi sa želom da ona nigdar ne prestala i prenašala se na našu decu. Zvon je zazvonel i najavil početek Novoga leta vu kojemu daj bog da se naše žele obistinile i sretno nam bilo Novo leto. Amen.

§ 30. V »hižnom protokolu« se na posebnom mestu vodi kontrola prek hižnih pajdašev i pajdašic, a to zgledi po priliki ovak:

Numeruš	Dan	Kak se zove?	Otkut je?	Gda je pil bilikum	Svedoki	Gda je zgubil prav biti hižni pajdaš
1.	24/1	Ivek Bradač	S Koruške	Na Vincekovo v kleti	Joško Grščić Štef Sviličić	-
2.	"	Štef Furčić	S Križevca	"	"	-
3.	15/2	Pepica Jankač	S Virja	Mesto nje bilikum pije Stanko Kranjec 13/2	Blaž Kunić Milan Forko	-
4.	"	Jožek Miklečić	S Mokric	Na godovno gazdarice 13/2	"	-
5.	25/3	Francek Jež	S Kalnika	Na cehovski patron 19/3	Vuković Joža Šrnec Pavel	Otišel je vu svet
6.	30/7	Pavel Vuščić	S Križevca	Pri pajdaškom stolu 25/7	Micika Varović Ivek Bogović	-
7.	30/8	Valek Hakman	S Križevca	"	"	† vmrl je
8.	30/8	Tomo Pintač	S Križevca	"	"	-
9.	"18/10	Blanka Frlić	S Križevca	10/10	Vinko Lozić Božek Grbić	Zbog obljavanja pajdaštva brisana iz pajdašije
10.	"	Joško Nemčić	S Vukovca	"	Miško Kmetić Jožek Konfic	-
11.	20/11	Tabač Marijan	S Križevca	Na martinje	"	-

§ 31. Naprvo napisani primeri su zrcalo v tere se vu vodstvu hižnog protokola naj vglidiju vsi dobri pajdaši. Za veliku je sramotu, gdo pri svoji hiži nema takve knige.

§ 32. Hižni protokol more se i drugač napraviti, ali se preporuča, da se vsi pajdaši s jenoga mesta slože vu tom, da po jenakoj muštri tu knigu naprave. Hižni protokol ima navek biti v ladici pod ključem, samo dok je potreben, ondač se izvadi. Saki stoloravnatelj, koji se razme vu pisanje, naj se za sva večna vremena na zato određenoj strani podpiše. Ni škoda, ak to naprave i drugi upraviteli pajdaškoga stola.

§ 33. Saki hižni protokol moral bi imeti spisane »Križevačke štatute«, da se v sakoj priliki zna kak oni glase i kaj određuju. Gdo je pravi vinski pajdaš mora »Križevačke štatute« znati na pamet i sakud ih proširjavati, kak jenu jako preštimanu ostavčinu starih pradedov, domorodnih križevčkih purgerov.

§ 34. Stoloravnatelj more s nožem ili žlicom pocinkati na kupici, a i zreči: »posluh« ili »pozor«. Kad on to napravi ima celo pajdaštvo začkometi. Gdo to ne včini, pere si jezik »s kozjom bradom« ili »s

kravskim požirakom«. Prvo znamenuje, da ima polovico v kupici se nahajajučeg vina popiti, a drugo, da mora vse v sebe zlejati.

§ 35. Dok stoloravnatelj ili gdo drugi govori ima biti pri stolu mir i tišina. Hoće li gdo pokle govoriti, mora zaiskati za to dozvolu. Brez dozvole nema nigdo prav nikaj posebnoga zreči. Saka samoladnost vu tom ima se štrofati.

§ 36. Kad pajdaštvo dobi stoloravnatelja ili negve pomagače, nigdo se brez dozvole nesme od stola odstraniti. Gdo morti mora iti, zreče: »pijem štemplin« i otide, dok stoloravnatelj to potvrdi. Kad se pije štemplin, to znamenuje, da se mora pol vina v kupici nahajajučeg popiti.

§ 37. Ak stoloravnatelj začme nazdravicu, govorač nadoveže, a oberfiškuš odredi, da ide »na okrug«, to znamenuje, da se vsi pajdaši moraju tomu priključiti. Ondač jedan drugom pokle par reči predaje nazdravicu, dok nazaj ne dojde govoraču, a ovaj ju zakluči. Pajdašice sprosiju vu ime svoje, da se jen od pajdašev na mesto nih oduži. Takov »delegirec« ima vu ime svoje časti popiti punu kupicu vina.

§ 38. Stoloravnatelj nesme pozabiti na svoje pomagače. Pri zafali, kad ga gdo nazdravi, ima se poštovati s njihovom vernošću i z rječjum pošmajhlati. Ak je koji od njih osobito maren more zaprositi domaćinu, da se to zapiše, kak primer drugima v hižni protokol.

§ 39. Pri nazdravici domovini, pajdaštvo, predičnim pajdašicam, kojemu domorodcu i drugim, za koje to stoloravnatelj pronajde da su znamenese, pije se »suho vino« s pune kupice. »Suho vino« je takvo, v kojem nema ni kaplice vode.

§ 40. Sakomu pajdašu ima se dati pajdašicu iz istoga spravišća. Ak takvih nema dosti, ondač se zemeju druge poznate gospe ili frajlice. Vu ime svoje i pridelene mu pajdašice ima se nazdravljeni lepo i cifrasto zafaliti.

§ 41. Saka nepokornost pri pajdaškom stolu ima se štrofati. Za štrofanje je nadležan samo stoloravnatelj. Oberfiškuš more predložiti količinu štrofa i stoloravnatelja, ak zgreši, poštrofati. Kad je stoloravnatelj štrofan ondač celo pajdaštvo mora to s kupicom suhoga potrditi.

§ 42. Štrofov ima pet felj:

1. Štrof sa suhim vinom.
2. Štrof s pomešanim vinom.
3. Štrof s vodom.
4. Štrof na drugom mjestu.
5. Slatki štrof.

§ 43. V kolikoj se meri pije štrof, to ima odrediti stoloravnatelj, a more predložiti oberfiškuš. Štrof nemre biti vekši od tri kupice »suhoga« najenkrat, a ipak ni menjši od »kozje brade«, naime od pol kupice. Ak gdo kaj malozgreši ili se v nedopušćeni razgovor pušća, ima se opomenuti s rečmi »operi si jezik«. To znači, da mora malko vina s kupice gucnuti.

§ 44. »Slatki štrof« patri samo pajdašice, koje ak kaj zgreši imaju vu ime štrofa desnoga ili levoga pajdaša kušnuti.

§ 45. »Štrof na drugom mestu« značuje, da se od pajdaškoga stola mora otiti kam to odredi stoloravnatelj i tam tak dugo sam za sebe i brez kupice vina biti, dok se ne spokori. Da li se je tak štrofani pajdaš spokoril ima tu očitovati jena pajdašica po svojem tolnaču, koji od stoloravnatelya vu nezino ime sprosi oprošćenje.

§ 46. Saki pajdaš ima prav pri stolu zreči nazdravicu. Gdo hoće to včiniti mora prositi za reč i stoloravnatelj ga vu tom nesme sprečavati. Ak se najedamput prijavi za reč više pajdašev, ondač imenuje stoloravnatelj izmed pajdašic jenu »gospu protektoricu, koja odluči svojim glasom gdo ima prav govoriti. Jena ter ista nazdravica nemre se dvakrat opetuvati.

§ 47. Vse nazdravice imaju biti takve, da ne zbantuju nikoga v pajdaštvu. Velikim poštuvanjem imaju se zreči nazdravice domovini, bractvu i hižnom domaćini. Pri nazdravici domovini popevle se koja domorodska popevka, a pri drugim nazdravicama kak to odrede oberfiškuš i popevač.

§ 48. Ak se pripeti med pajdaši kakva prepirka ima to stoloravnatelj pomiriti. Ak ne bi on vu tom postigel uspeha, imenuva »pravdaški sud« od dva pajdaša i jene pajdašice, koji dogodovčinu ispitaju i ondač zreču sud. Ovom sudu mora se svaka stranjka pokoriti. Ovakov »pravdaški sud« najpredi položi prisegu na čuturu, da bude u ispitivanju savjestan, a u presudi nepristran. Prisega glasi ovak:

»Dobrom voljom vseh pajdašev vu hiži vrednoga domačine X zebrani i žarkom kaplicom iz ove čature okrepleni ovim izjavljujemo na svoju pajdašku reč, da ćemo krivnjom vinske zduhe nastalu pravdu med pajdaši X i X savjesno ispitati i vu tom polek pravice presudu zreči. Vu tom naj nam bu na pomoći slatka kapljica, ta vseh pajdašev verna drugarica. Amen!«

Nakon ove prisege zauzme zebrana pajdašica mesto v sredini od zebranih pajdašev i najpredi preslušaju tužitelja, zatim okrivljenika. Svaki od njih »more si vzeti« pomagača, kojega mora potrditi celo pajdaštvo. Kad su stranjke preslušane, obrana saslušana, onda se »pravdaški sud« povleče v drugu sobu i dospomene se o presudi. Nakon ovoga povrate se iz čature nakvase svoja grla i zebrana pajdašica zreče presudu:

»Vu ime ove slatke kaplice i vu ime našega pajdaštva, a preslušavši tužitelja i okrivljenika, kao i njihove po celom pajdaštvu potrdjene pomagače, zrekli jesmo, da je pajdaš X kriv vu tužbu vu vpisanog greha, pak se presuđuje, da ima vu ime štrofa sprazniti tri kupice pomešanoga. Ne včini li to, ili se još jenkrat ovak ponese, bude izmed pajdašev za sva vremena zbrisan. Ova se presuda ima zapisati vu hižni protokol za ravnanje vsim takvim zbantuvlivcem«.

Proti ovakvoj ili kakvoj drugačijoj presudi nema apelacije. Ona se ima izvršiti i zavađeni pajdaši imadu se pred svima pomiriti. Pomirenje obavi zebrana pajdašica, koja za nagradu dobi od sakoga pajdaša po jeden »slatki štrof«. Ovakovu pomirnicu potrdjuje celo pajdaštvo s kupicom suhoga i popevkom.

§ 49. Dok se je pajdaštvo navžilo dosta sakoga veselja i poželi slobodu, ima stoloravnatelj vu ime svoje i vsih svojih pomagačev čast položiti. To včini s finimi rečmi i s punom kupicom suhoga. Kad je to včini, ondač proglasi »republiku« i pajdaštvo se poklem toga more zabavlati kak hoće. Ak bi se medtemtoga komu htelo velikoga »lumperaja« more predložiti »Svetojansku lumpariju«, koja izmed vsih pajdašev zbere svoga starešinu i pandura, pak traje dok je komu volja.

§ 50. Med pajdaši, koji se sastaju na zrečene dane navek v celokupnom svom broju, more se zebrati stalno stoloravnateljstvo. Ovakvo spravišće dobi svoje stalno ime, svoju stalnu upravu i ima svoj posebni »Hižni protokol«. Stoloravnatelj ovakvog spravišća zove se »starešina«, desna mu je ruka »fiškuš«, a ostali su pomagачi kak i pri drugim pajdaštovima. Da se pajdaši ovakvoga redovitoga i stalno postojećega spravišća mam vsigđi raspoznaju, imaju jednaki pajdaški znak (na drvo izrezani grozdov list, čturu ili šef), a starešinstvo im mora izdati posebnu diplomu, s kojom postizavaju svako pravo u dotičnom pajdaštvu. Ova »pajdaška diploma« more zgledati ovak:

Uz Križevačke štatute postoje i mnoge sačuvane predaje kao i sačuvane književne obrade starih vinskih zapovijedi, koje nam jasno govore, da ne postoji vino samo zato da bude "puna glava", pa radi toga donosimo neke od njih:

U zimi se pije, kad su hladni dani: da se tijelo ugrije.

U ljeto se pije, kad je vrućina: da se tijelo rashladi.

Za sumornog vremena, pije se: da se život razvedri.

Za vedrog vremena, pije se: jer je čovjek raspoložen.

Kad se teško radi, pije se: da čovjek dobije snage.

Kad se nema posla, pije se: da si čovjek prikrati vrijeme.

U žalosti i ljutini, pije se: da čovjek ljutinu i žalost ublaži.

U radosti, pije se: da se čovjek još više proveseli.

U hrđavim prilikama, pije se: da se čovjek utješi.

U dobrim prilikama, pije se: jer čovjek na ničemu ne oskudjeva.

U žeđi, pije se: da se žeđa ugasi.

U gladu, pije se: da se glad utiša.

Poslije prekomjernog pića pije se: da se čovjek iz liječi i popravi.

Poslije dobrog jela pije se: da se jelo lakše probavi.

A kako treba piti?

UVIJEK S PAMEĆU, TRIJEZNO I NE PREKOMJERNO.

Svako društvo može da se zabavlja ugodno, umjereno i trezveno, ako u tom društvu postoji red ili nekakav program same zabave. U svakom slučaju Križevački štatuti predstavljaju traženi redoslijed za lijepu, ugodnu i trezvenu zabavu. Gdje se poštuju Križevački štatuti tamo uvijek odjekuje veselje, ljubav i sloga. Zato nije čudo što su Križevački štatuti cijenjeni i voljeni u svakom domu. Osim u gradu Križevcima, običaj Križevačkih štatuta poprimili su mnogi domovi i "kleti" u ostalim našim gradovima i mjestima, pa sa ponosom ističu ovaj naš stari narodni običaj.

VJERUJEMO DA ĆE OVIM STRANICAMA BITI JOŠ VIŠE PRIJATELJA ZABAVE PO KRIŽEVAČKIM ŠTATUTUTIMA, SA ŽELJOM DA SE SAČUVAJU TI LIJEPI OBIČAJI I PRENOSE NA NAŠA POKOLJENJA.